

MỘT SỐ ĐIỀU KIỆN TÂM LÝ CỦA VIỆC BẢO ĐẢM TÍNH KHÁCH QUAN, CHÍNH XÁC TRONG THI CỬ Ở CÁC TRƯỜNG ĐẠI HỌC QUÂN SỰ HIỆN NAY

Trương Thành Trung

Học viện Chính trị quân sự.

Hiện nay, trong hệ thống giáo dục quốc dân đang diễn ra cuộc vận động “*Nói không với tiêu cực trong thi cử và bệnh thành tích trong giáo dục*” nhằm góp phần nâng cao chất lượng dạy và học của các nhà trường. Để thực hiện có kết quả cuộc vận động này, các trường đại học quân sự đang quan tâm giải quyết nhiều vấn đề về mặt tư tưởng và tổ chức, trong đó việc đảm bảo tính khách quan, chính xác trong đánh giá kết quả học tập của sinh viên thông qua thi, kiểm tra được coi là một khâu đột phá. Bởi vì, hoạt động thi, kiểm tra luôn có sự tham gia của nhiều người với những hiểu biết, kinh nghiệm, động cơ và mục đích... khác nhau. Do đó, nó chịu sự chi phối rất mạnh mẽ của các yếu tố chủ quan và có thể đưa tới những sai sót, tiêu cực trong thi cử.

Thực tế, vừa qua một số hiện tượng không lành mạnh như: quay cốp, xin điểm hoặc chấm bài thiếu công bằng..., dẫn tới làm sai lệch việc đánh giá học lực của sinh viên trong các lần thi, kiểm tra, đã có tại một số trường đại học quân sự. Điều đó đã thôi thúc nhiều học viện, trường sĩ quan tìm cách khắc phục. Qua nghiên cứu, khảo sát thực tế nhằm thực hiện đề tài “*Nâng cao chất lượng quản lý giáo dục - đào tạo trong các học viện, trường sĩ quan quân đội*”, chúng tôi thấy, để đánh giá khách quan, chính xác kết quả học tập thông qua thi, kiểm tra, nhiều trường đã chú ý tới việc tạo ra một số điều kiện tâm lý - sự phạm chủ yếu sau đây:

Một là, xây dựng động cơ hoạt động dạy học đúng đắn cho giảng viên và sinh viên

Động cơ với tư cách là lý do chủ yếu khiến con người tích cực hoạt động, có vai trò thúc đẩy và định hướng hoạt động, đồng thời chi phối sâu sắc tới mục đích và phương thức hành động của họ. Vì vậy, động cơ được xem là

khởi nguồn cho những nỗ lực của giảng viên và sinh viên trong giải quyết các nhiệm vụ dạy học. Khi người dạy, người học có động cơ hoạt động đúng đắn, họ sẽ nhiệt tình, tận tâm và trung thực trong giải quyết các nhiệm vụ dạy học. Đó là một trong những điều kiện tâm lý quan trọng để việc đánh giá kết quả học tập của sinh viên thông qua thi, kiểm tra trở nên khách quan, chính xác hơn.

Hiện nay, trong các trường đại học quân sự, có khá nhiều yếu tố tác động bất lợi tới sự đánh giá kết quả học tập của sinh viên, trong đó đáng chú ý là những động cơ bị chi phối bởi sự lệch lạc về định hướng giá trị xã hội của một bộ phận cán bộ, giảng viên, sinh viên như: "bệnh thành tích", tính vụ lợi trong giải quyết các mối quan hệ giao tiếp... Những động cơ này thường thúc đẩy những hành vi thiếu trung thực, thái độ thiên vị hoặc hạ thấp yêu cầu trong đánh giá kết quả học tập của người học.

Kinh nghiệm của nhiều trường đại học quân sự cho thấy, để giải quyết tình trạng nêu trên, trước hết phải làm tốt việc giáo dục động cơ cho cán bộ, giảng viên và sinh viên. Đối với cán bộ và giảng viên, những động cơ hoạt động được hình thành trên cơ sở ý thức trách nhiệm cao đối với xã hội, tình cảm thương yêu con người, thái độ quan tâm tới tương lai, sự nghiệp của sinh viên, lương tâm trong sáng và lòng tự trọng cao sẽ giúp họ đấu tranh động cơ thắng lợi trước những sai trái có thể nảy sinh trong quá trình dạy học. Đối với sinh viên, việc quán triệt mục tiêu, yêu cầu đào tạo, phát triển nhu cầu nhận thức và hình thành xu hướng nghề nghiệp rõ ràng là điều kiện để động cơ học tập đúng đắn lấn át những những biểu hiện lười biếng, học đối phó với các kỳ thi, sự thiếu tâm thế tích lũy kiến thức và kỹ năng nghề nghiệp cho tương lai.

Hai là, quan tâm phát triển trí tuệ cho sinh viên trong quá trình dạy học

Quá trình dạy học có các nhiệm vụ chủ yếu là truyền thụ tri thức, hình thành kỹ năng, kỹ xảo; phát triển trí tuệ và xây dựng nhân cách cho người học. Các nhiệm vụ này được thực hiện một cách đồng thời, trong mối quan hệ thống nhất, thông qua các hình thức dạy học. Tuy nhiên, tùy theo cách thức tổ chức đào tạo và phương pháp dạy học mà kết quả thực hiện từng nhiệm vụ có thể khác nhau. Kết quả khảo sát tại một số trường đại học quân sự cho thấy, hiện nay còn nhiều người chưa thực sự quan tâm đến nhiệm vụ phát triển trí tuệ của sinh viên trong dạy học. Điều đó có thể nhận thấy qua những bài giảng mang nặng tính thông báo, tái hiện kiến thức đơn thuần; hoặc những buổi thảo luận khô cứng, xuôi chiều; nhiều sinh viên tỏ ra thụ động, thiếu đào sâu suy nghĩ, ít tìm tòi, khám phá...

Việc coi nhẹ nhiệm vụ phát triển trí tuệ của sinh viên trong dạy học, tất yếu dẫn tới cách học dựa trên sự ghi nhớ máy móc của người học, do đó dễ

làm nảy sinh những tiêu cực trong thi cử như "học tủ", quay cóp... Bởi vì, trình độ phát triển trí tuệ của người học được biểu hiện ở khả năng thực hiện các thao tác tư duy (phân tích, tổng hợp, khái quát hoá, trừu tượng hoá, hệ thống hoá...) để phát hiện và giải quyết các vấn đề có ý nghĩa lý luận và thực tiễn trong quá trình lĩnh hội kiến thức, kỹ năng, kỹ xảo. Sinh viên càng có trí tuệ phát triển thì càng bộc lộ sự thông minh, sáng tạo, có tính độc lập và óc phê phán, do đó biết chủ động tổ chức hoạt động học tập của mình và ít lệ thuộc vào kiến thức sách vở một cách đơn thuần. Vì vậy, khi thi cử họ sẽ chủ động huy động khả năng của mình để tự lực giải quyết những vấn đề mà bài thi đặt ra, góp phần làm cho kết quả thi được khách quan, chính xác.

Kinh nghiệm đổi mới giáo dục - đào tạo tại các học viện, trường sĩ quan cho thấy, khi tăng cường vận dụng các phương pháp dạy học tích cực như nêu vấn đề, tăng cường đối thoại, mở rộng các hình thức dạy học thực hành... thì trí tuệ của sinh viên phát triển thuận lợi hơn. Điều đó cho phép thực hiện tốt việc đổi mới nội dung và cách thức ra đề thi theo hướng đòi hỏi người học vận dụng tổng hợp các kiến thức, kỹ năng để giải quyết các nhiệm vụ lý luận và thực tiễn. Chính những thay đổi trong dạy học và thi cử như vừa nêu, đã làm cho những vi phạm quy chế thi giảm đi, việc đánh giá kết quả học tập trở nên chính xác hơn.

Ba là, xây dựng mối quan hệ qua lại tích cực giữa giảng viên và sinh viên

Giảng viên và sinh viên là các chủ thể hoạt động chủ yếu trong quá trình thi, kiểm tra, trong đó giảng viên là người đánh giá, sinh viên là người bị đánh giá. Khi quan hệ qua lại giữa hai chủ thể này mang tính tích cực thì tính khách quan, chính xác trong thi, kiểm tra sẽ được bảo đảm. Bởi vì, quan hệ qua lại tích cực giữa giảng viên và sinh viên là một hiện tượng tâm lý liên nhân cách được hình thành trên cơ sở hoạt động chung và biểu hiện ở sự hiểu biết lẫn nhau, thương yêu, thông cảm, tôn trọng nhau, luôn giúp đỡ và đòi hỏi cao đối với nhau. Một mối quan hệ như vậy sẽ góp phần triệt tiêu thái độ thiên vị, định kiến hoặc nương nhẹ trong đánh giá kết quả học tập, do đó làm cho kết quả của thi, kiểm tra trở nên thực chất hơn.

Hiện nay, việc tổ chức thi, kiểm tra tại các học viện, trường sĩ quan quân đội thường được tiến hành nghiêm túc, Tuy nhiên, vẫn có không ít lần thi số học viên đạt điểm khá và giỏi có tỷ lệ rất cao, gây nên những băn khoăn cho người quản lý về thực chất học lực của sinh viên. Có khá nhiều cách giải thích cho tình trạng này, nhưng trong đó nổi lên ý kiến cho rằng, những biểu hiện tiêu cực trong quan hệ qua lại giữa giảng viên và sinh viên đang làm cho độ tin cậy của một số lần thi, kiểm tra giảm đi.

Vì vậy, xây dựng mối quan hệ qua lại tốt đẹp giữa giảng viên và sinh viên cần được coi là một trong những biện pháp tâm lý để chống lại những biểu hiện không lành mạnh trong thi, kiểm tra. Để đạt được điều đó, cần phải tăng cường hoạt động chung giữa hai chủ thể nói trên trong cả dạy học, nghiên cứu khoa học và sinh hoạt văn hoá, thể thao tại nhà trường. Thực tế, các giao lưu tập thể, cũng như sự giúp đỡ lẫn nhau một cách nhiệt tình, vô tư giữa thầy và trò trong học tập và nghiên cứu khoa học ở trường đại học, đã làm tăng thêm sự hiểu biết, yêu thương và kính trọng của sinh viên đối với các giảng viên. Vì vậy, những hiện tượng "chạy thầy, xin điểm" trước mỗi lần thi, kiểm tra đã giảm đi.

Bốn là, duy trì trạng thái căng thẳng tâm lý vừa sức đối với sinh viên trong quá trình học tập

Căng thẳng là trạng thái tâm lý nảy sinh khi con người vấp phải những khó khăn, trở ngại, nguy hiểm. Trong hoạt động học tập, trạng thái căng thẳng có thể xuất hiện khi nhiệm vụ học tập của người học được xác định rõ ràng và khá nặng nề, đòi hỏi họ phải huy động công sức và trí tuệ với sự nỗ lực cao để thực hiện.

Kết quả khảo sát thực tế cho thấy, nếu nhiệm vụ học tập nhẹ nhàng, việc duy trì quy chế thi lỏng lẻo, nội dung thi dễ, chuẩn mực đánh giá thấp, thì trạng thái tâm lý của người học ở mức căng thẳng thấp, do đó nhiều người sẽ thiếu nỗ lực trong học tập và hoạt động thi, kiểm tra dễ trở nên thiếu khách quan, chính xác. Để khắc phục tình trạng vừa nêu, nhiều học viện, trường sĩ quan quân đội đã quan tâm duy trì trạng thái căng thẳng vừa sức đối với sinh viên trong học tập, nhất là khi thi, kiểm tra. Theo đó, các trường đã chú trọng tới việc duy trì nghiêm túc quy chế giáo dục - đào tạo, tăng cường giao bài tập và các nhiệm vụ nghiên cứu, tổng thuật tài liệu học tập cho sinh viên trước mỗi kỳ thi, đồng thời nâng độ khó của đề thi, trên cơ sở bảo đảm phạm vi nội dung thi tương đối rộng, đòi hỏi vận dụng tổng hợp và sáng tạo nhiều kiến thức lý luận và kinh nghiệm thực tiễn. Điều này đã làm cho nhiều sinh viên trở nên chăm học hơn và sự phân hoá về trình độ học lực giữa họ cũng rõ rệt hơn, vì thế đã nâng cao được tính khách quan, chính xác của thi, kiểm tra ⁽¹⁾.

Như vậy, có thể nói, việc bảo đảm tính khách quan, chính xác trong đánh giá học lực của sinh viên thông qua thi, kiểm tra là nhiệm vụ không đơn giản, đòi hỏi phải giải quyết nhiều vấn đề khác nhau, trong đó có vấn đề tâm lý - sư phạm. Việc hình thành động cơ hoạt động dạy học đúng đắn ở cả giảng viên và sinh viên, sự quan tâm tới phát triển trí tuệ cho người học, tăng cường mối quan hệ qua lại tích cực giữa thầy và trò, duy trì trạng thái tâm lý căng thẳng vừa sức trong quá trình dạy học, sẽ đưa tới những tác dụng kép đối với việc nâng cao chất lượng đào tạo. Một mặt, những cố gắng này sẽ thúc đẩy

giảng viên, sinh viên tích cực hơn trong dạy học, nhất là trong đổi mới phương pháp dạy học. Mặt khác, cũng thông qua đó sẽ làm xuất hiện các điều kiện tâm lý - sư phạm của việc bảo đảm tính khách quan, chính xác trong thi, kiểm tra. Vì vậy, trong quá trình thực hiện cuộc vận động “Nói không với tiêu cực trong thi cử và bệnh thành tích trong giáo dục”, các trường đại học cần có sự quan tâm đúng mức tới các vấn đề tâm lý - sư phạm đó.

Chú thích

1. *Nâng cao chất lượng quản lý giáo dục - đào tạo trong các học viện, nhà trường sĩ quan quân đội*. Đề tài cấp Bộ Quốc phòng, 2006.